

Træpleje

Direktør, cand. hort. Niels Hvass, Ballerup.

Gamle træer på kirkegårde.

Fra landskabsarkitektstudiet husker jeg min professors forelæsning om kirkegården som den grønne oase i byen og som den smukkeste menneskeskabte del af vort landskab.

Sandheden i udsagnet får jeg bekræftet hver dag, når jeg kører forbi københavnske kirkegårde eller er på konsulentrejse rundt i landet.

Byens parker og gadetræer er meget vigtige faktorer i byens miljø. Det gælder først og fremmest deres kontrastvirkning mod beton og asfalt, men også den fysiske rolle som luftfilter for byens støv og os, er af stor betydning.

Træerne er bærerne af det udendørs miljø, og på trods af denne kendsgerning har det været meget småt med bevillinger til deres vedligeholdelse. Mange mennesker har den indstilling, at træer er noget der kommer af sig selv, og som kan klare sig selv. Dette er generelt en sandhed, hvor træerne selv vokser frem i en natur i sund balance, men ikke for et bytræ eller et kirkegårdstræ, der ustandselig udsættes for ændringer i livsvilkårene og behandles eller mishandles af mennesker.

Her er nogle eksempler fra kirkegårdene:

Anlægning af stier eller parkeringspladser over rodzonerne af træer.

Nedgravning af elektriske kabler - telefon, vand og kloak - gennem rodzonerne.

Sænkning af grundvandstanden.

Brug af tøm-salt for at lette glatførebekæmpelsen.

Brug af ukrudtsmidler på stier over rodzoner.

Overgravning af rødder ved begravelser (hyppig infektionsårsag).

Påkørsler.

Dårlig beskæring.

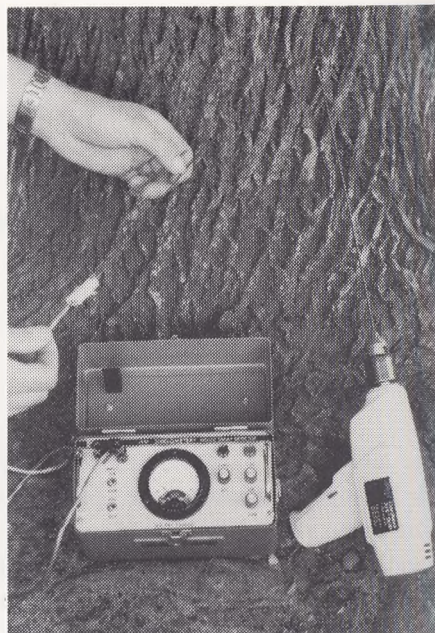
Komprimering af jord i rodzonen, fordi transportmidler er blevet væsentligt tungere gennem de sidste 50 år.

Dertil kommer naturens skiftende og ofte hårde levevilkår. F.eks. har vi haft tørke i 2 år i træk (1975 og 76) og ikke fået en dråbe regn i april og maj i år.

Der findes ingen kirkegårdstræer, der ikke har et eller flere menneskeskabte problemer at leve med.

Ændring af de fysiske vækstvilkår er en af de værste fjender for kirkegårdens og byens træer.
(Foto: Sitas)

Instrument til træundersøgelse. Med el-boremaskine bores et hul ind til 30 cm dybde kun 2,4 mm i diameter. En sonde skydes ind i hullet, og et elektrisk kredsløb sluttes. Forskellen mellem sundt og sygt registreres på et ohmmeter.
(Foto: Sitas)

Det er begrundelsen for, at betydningsfulde træer skal vedligeholdes rigtigt. Enhver af de nævnte forhold sænker træets naturlige sårhelingsevne. Dette har betydning, når en gren dør ved almindelig udkonkurrering i kronen, når en gren afskæres forkert, eller når stamme og rødder såres. Hvis mennesket ikke hjælper her og lemper på de skader, det selv har forvoldt, opstår der svampe- eller bakterieinfektioner, og træets livslængde reduceres væsentligt.

Samtidig med at livslængden afkortes, bliver træet ofte farligt, idet døde eller døende grene lettere brækker af.

Det er vigtigt, at man beskytter træerne mod forkerte anlæg og undgår beskadigelser.

Det er vigtigt at forstå, at kirkegårdstræer ikke blot er noget, der klarer sig selv.

Træpleje.

En kirkegårdsleder kender de fleste symptomer på, at et træ mangler pleje eller er så ringe, at det bør fældes.

Tyndt løv. Tidligt løvfald. Døde grene i kronen. Sår og huller på stammer og rodhalse. Svampe på stammer eller på jorden over rødderne.

En kirkegård bør have et register, hvor betydningsfulde længe levende træer er opført. Træets sundhedstilstand på observationstidspunktet bør noteres. Ligeledes bør det fremgå, hvilken pleje der evt. er ydet. Observationer bør foretages hvert 5. år. Dette vil lette arbejdet med vedligeholdelse af gamle træer for kommende kirkegårdsledere.

For at stille en rigtig diagnose kan det være nødvendigt at tilkalde træeksperter for at få konstateret træets styrke og for at bedømme dets bevaringsværdighed.

I træplejen kan man tale om standardbehandling, som er ens for alle ældre træer.

I SITAS bruger vi denne opstilling:

Ved standardbehandling forstås:

Døde, døende og krydsende grene bortskæres.

Grenender bortskæres.

Sår renskæres så vidt muligt til lodret oval form.

Huller renses for råddent ved, og - afhængig af det enkelte hulls størrelse og form - kan hullet forblive åbent og vandafvisende, eller det kan plomberes.

Sår males med svampedræbende sårmaaling.

Ved korrekt grenafskæring forstås afskæring i flere tempi med underskæring.

Der må ikke efterlades grenstubbe.

Ved sårpleje er det vigtigt, at såret formes ovalt, også selv om man bortskærer levende bark. Det gøres for at fremme sårhelingsvevnen og for at give træets egne afværgestoffer mod angreb af svampe og bakterier bedre mulighed for at blive transporteret til såret.

Der sættes ofte spørgsmålstejn ved værdien af sårmaaling. Det er tvivlsomt, om det har nogen indflydelse på det sundt voksende træ, men indtil andet er bevist, formodes det at have en livsforlængende virkning på ældre svækkede træer, hvis naturlige sårhelingssevne er nedsat.

Indlæg af dræn for at aflede vand fra huller bruges sjældent nu, da det har vist sig, at det ofte ødelægger mere, end det gavner.

Plombering eller åbning af huller i træer kan have en gavnlig virkning, især på ældre svækkede træer.

Hvor det drejer sig om livskraftige træer, stiller sagen sig anderledes. Man skal her ikke foretage for store indgreb, da det kan ødelægge træets egen evne til at uskadeliggøre og indkapsle en skade.

Det er ofte svært at bestemme behandlingsmetoden, og en ekspertudtalelse kan blive nødvendig.

Gødning, vanding og udluftning.

Har et træ lidt overlast af en af de før nævnte årsager, kan man i de tilfælde, hvor træet ikke har naturlig tilgang af næring, kompensere for dette ved punkt-gødskning. Man har også mulighed for at trykvande og gøde med flydende gødning. Dette system bruges meget i U.S.A., men er endnu ikke rigtigt kommet frem herhjemme.

Torrild kirke (Århus amt). Gamle aske på kirkegårdsdiget. Træerne er bevaringsværdige i fuld størrelse i ca. 25 år endnu, og har fået standardbehandling. (Foto: Sitas).

Hvis jordoverfladen er dækket af klippet græs, grus eller brosten og derved kun giver rødderne ringe mulighed for tilgang af næring, bør man punktgøde. Det foregår ved, at der bores huller med 3-5 cm. diameter til ca. 40 cm. dybde. Hulafstanden ca. 1 × 1 m. indenfor kronens dryplinie.

Organisk kunstgødning anbefales, men langtidsvirkende uorganisk gødning kan også bruges.

Er jorden over rodsonen belagt med brosten, fliser eller lignende, eller er den hårdt komprimeret, bør man nedbore udluftningselementer, gennem hvilke man udover at kunne sikre et luftskifte om rødderne også kan vande og gøde. Dette system breder sig meget, f.eks. har Amsterdam kommune nedsat over 200.000 elementer om byens gadetræer. Oplysning om teknik ved anbringelsen fås bedst ved forhandlerne.

Det er vigtigt at tænke på røddernes trivsel. Hvis disse ikke trives godt og ikke kan optage vand og næring, er træpleje over jordoverfladen spild af tid og penge.

Når det gamle træ ikke kan mere, bliver det nødvendigt med en tilbageskæring, så man evt. kan få glæde af en smuk stamme eller træruin for en tid endnu.

Man bør helt undgå den ofte anvendte tilbageskæring af alleer (især lindealleer). Foryngende beskæring kaldes den undertiden. Dødelig beskæring er nok nærmere sandheden, fordi træerne ingen chancer har for at overvokse sårene. Der sker en

Solitært lindetræ på Slotsbanken ved Skanderborg kirkegård. Udover standardbehandling har træet fået opsat 3 stabiliseringswirer for at sammenhæfte kronens 3 hovedgrene. (Foto: Sitas)

langsom, men sikker udhuling af stammen og en forkortning af træets levetid. En standardpleje, indtil virkelig topform viser sig, er den rigtige behandling.